

Археолошки локалитет Цинцар Јанкова улица Archeological Site **Cincar Jankova Street**

Завод за заштиту споменика културе града Београда
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

Урне из бронзаног доба, 1300–900. године пре наше ере
Bronze Age Urns 1300–900. B.C.

Археолошки локалитет Цинцар Јанкова улица

Римски канали, 3-4. век / Roman Canals, 3-4. C.

УВОД

Прошло је више од сто година од када трају заштитна и систематска истраживања античког Сингидунума. Нажалост, на почетку XXI века, сазнања о овом граду су и даље површна у односу на наше познавање историје других античких градова који се толико дуго истражују. Један од разлога јесте и тај да је над античким Сингидунумом израстао савремени Београд, чијом изградњом су уништени ранији културни слојеви.

Антички Сингидунум је представљао важан урбани центар провинције Горње Мезије у I веку. Налазећи се на путу између два велика града, Сирмијума и Виминацијума, Сингидунум се развијао као њихова спона. Специфичан стратешки положај је представљао предуслов за настанак урбане структуре града, која се састојала из легијског логора (каструма), насеља и некропола.

Камено утврђење трапезастог облика, димензија око 560 м x 330 м, на брегу изнад ушћа Саве у Дунав представљало је седиште легије III FLAVIAE. Испред легијског логора изграђени су одбрамбени ровови, а изван војног логора настало је цивилно насеље. Насеље се с временом ширило и сужавало, тако да се у периоду свог највећег развитка простирало од Патријаршије и Косанчићевог венца на западу, преко Улице краља Петра, Узун Миркове, Студентског трга и простора око Филозофског факултета, идући ка северу и североистоку.

Изван насеља, уз главну комуникацију ка Виминацијуму, настале су две некрополе (североисточна и југоисточна), док је трећа, југозападна, настала на простору од данашње Поп Лукине улице до Бранковог моста.

Грбови спаљених покојника, 1-4. век / Graves of the burned deceased, 1-4. C.

Дугогодишња заштитна археолошка истраживања за сада чине темеље будуће слике о Сингидунуму. Због тога је једна велика зона која се простире од Београдске тврђаве до Малог Мокрог Луга стављена под заштиту као археолошко налазиште Антички Сингидунум.

АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ ЦИНЦАР ЈАНКОВА – ДЕО АНТИЧКОГ СИНГИДУНУМА

У оквиру заштићене зоне Античког Сингидунума налази се велики број микролокалитета који су делимично истражени, тако да изградња нових објеката представља и нову наду за склапање целовитије слике о животу становника Сингидунума. Део у том мозаику чини и истраживање на локалитету Цинцар Јанкова улица, односно простору у оквиру блока зграда између улица Цара Уроша, Узун Миркове, Тадеуша Кошћушка и Цинцар Јанкове. Овај локалитет припада заштићеној зони цивилног насеља Античког Сингидунума.

Сондажна археолошка ископавања и стални надзор обављани су од 2006. године и, с мањим прекидима, завршени су 2009. године. Одређене делове појединих сонди

није било могуће у потпуности истражити, јер су културни слојеви уништени укопавањима инфраструктуре XIX и XX века и остацима објеката са почетка XX века. На основу резултата свих истраживачких кампања, добијени су значајни подаци о цивилном делу Сингидунума, очуваности културних слојева, њиховом карактеру и садржају. Дебљина културног слоја је од 1,5–5 метара дубине и обухвата: праисторијски културни слој, културни слој с материјалом ране антике, период изградње каструма, културни слој с материјалом касне антике, културни слој с материјалом из времена XVII–XIX века.

ПРАИСТОРИЈСКИ КУЛТУРНИ СЛОЈ

Најзначајније откриће на истраженом простору представљају остаци некрополе из периода средњег бронзаног доба (1300–900. године пре наше ере). Откривено је осам урни са остацима спаљених покојника и прилозима, које су припадале већој некрополи на редове. Већина урни је украшена вертикалним канелурама, унутрашњост је испуњена спаљеним костима, а поједине имају и мању урну као поклопац. Од прилога су откривени бронзани прстен, део

бронзане наруквице и бронзани предмет непознате намене.

Откриће дела ове некрополе указује да се остаци неког већег насеља овог периода налазе у непосредној околини. Налази фрагмената бронзанодопске керамике на Дунавској падини, као и на простору југозападног дела античког каструма, говорили би у прилог томе да су можда постојала чак два насеља у непосредној близини ове некрополе.

РАНА АНТИКА

Изнад праисторијског слоја откривени су остаци античке архитектуре и покретног археолошког материјала. Антички слојеви су добрим делом оштећени укопима јама турских хоризоната из раздобља од XVII до XIX века. На истраженим деловима постоје очувани слојеви из раздобља од друге половине I до прве половине IV века. Садржај античких слојева, поред архитектуре, на читавом простору чине керамичке посуде, новац, светиљке и бројни предмети за свакодневну употребу

Значајно откриће представља и пет гробова спаљених покојника, које на основу гробних прилога датујемо у крај I века и прву половину II века. Три гроба спаљених покојника припадају типу Мала Копашница – Сасе I (гробна јама запечених бочних страна без доњег етажа), имају приближно исту оријентацију северозапад–југоисток, али се разликују по облику гробне раке и димензијама. У једном гробу овог типа откривени су значајни налази: посребрено огледало, две зделице, лончић, крчаг и једна укосница, што указује да је овде сахрањена млађа женска особа.

Два гроба припадају етажним гробовима типа Мала Копашница – Сасе II и то су гробови спаљених покојника, а чине их обичне гробне јаме елипсоидног облика, нагорелих бочних страна и дна.

У једном од њих пронађена су два лакримаријума и један мањи, делимично оштећен балсамаријум. Ова два гроба

хронолошки припадају истом периоду као и гробови спаљених покојника који су откривени током претходних истраживања на овом локалитету, а оба типа гробних конструкција откривена су и у југоисточној некрополи Сингидунума.

Како на целом истраженом простору нису констатовани остаци југоисточног бедема римског утврђења, па чак ни трагови његове темељне зоне, претпостављамо да су они уништени изградњом објеката из периода турске доминације.

У једној сонди откривен је укуп за који је истраживањем утврђено да представља одбрамбени ров испред бедема каструма. У испуни рова пронађен је бронзани новчић с краја 3. века, што јасно указује да су бедем и ров били у функцији све до позне антике.

ПОЗНОРИМСКИ СЛОЈ

Овом културном слоју припадају остаци једног објекта квадратне основе, чија је темељна зона рађена од ломљеног камена везаног кречним малтером. Југоисточни угао објекта оштећен је укопом јаме с почетка XX века. Североисточни угао објекта је делимично оштећен изградњом димњака савремене грађевине која је страдала у бомбардовању 1941. године. У југозападном углу у унутрашњости су констатовани остаци полукружне пећи која се својим задњим делом наслањала на јужни и западни зид објекта. У централном делу основе пећи пронађени су комади бочних зидова пећи, на основу којих је утврђено да су зидови пећи имали конструкцију од плетера.

Такође, овом слоју припадају и остаци два зидана канала, као и остаци једне занатске радионице. Утврђено је да један крај канала залази у простор испод ограде дворишта Педагошког музеја, због чега је било немогуће наставити истраживање у том правцу. Остаци овог канала констатовани су и испод савремених објеката (дворишни објекти у Цинцар Јанковој улици број 2).

Балсамаријум и лакримаријум, 1-2. век
Balsamarium and lacrimarium, 1-2. C.

На простору према Улици Цара Уроша откривени су остаци три римска канала. Претпостављало се да су ови канали паралелни са бедемом, односно да се налазе унутар бедема римског војног логора. Нажалост, ово није могло бити потврђено, јер су каснији објекти, из периода XVIII–XX века уништили темељну зону бедема на траси за коју се претпостављало да овуда пролази.

КУЛТУРНИ СЛОЈ СА МАТЕРИЈАЛОМ XVII–XIX ВЕКА

Археолошка истраживања током кампање 2008/2009. године потврдила су, као и у ранијим фазама, постојање културних слојева из епоха турске доминације. На свим истраживаним површинама откривени су остаци културног слоја из раздобља XVII–XIX века. Ови слојеви изражени су већим отпадним јамама с различитим покретним материјалом, пре свега многобројним фрагментима керамичких посуда за свакодневну употребу, керамичким лулама, свећњацима, остацима предмета од метала и стакла, као и остацима животињских костију, међу којима су највише заступљене кости овце, козе, свиње, говечета, мачке и пса.

У оквиру овог слоја свакако су најзанимљивији остаци једног објекта страдалог у пожару, у оквиру којег је сачуван већи број предмета за свакодневну употребу, као и остаци бунара, чије се дно налазило на девет метара дубине.

(Решење Завода за заштиту споменика културе града Београда, бр. 176/8 од 30.06.1964.)

Archaeological site Cincar Jankova street

INTRODUCTION

Protective and systematic research of the ancient Singidunum lasted for more than a hundred years. Unfortunately, at the beginning of the 21st century, knowledge of this city is still superficial in comparison to our knowledge of the history of other ancient cities that have been investigated during the same period. One of the facts is that above the ancient Singidunum has grown contemporary Belgrade by whose erection the earlier cultural layers were destroyed.

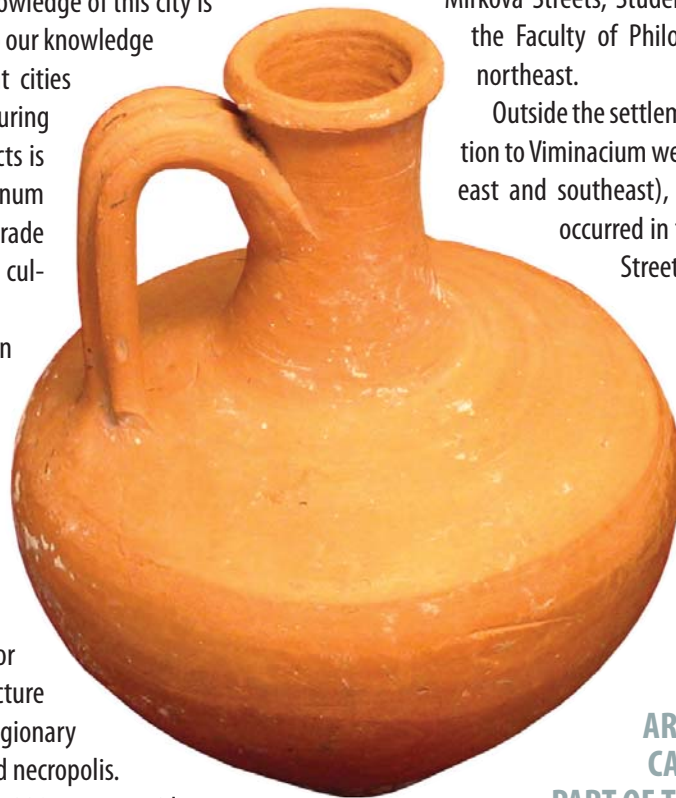
Ancient Singidunum was an important urban center of the province of Upper Moesia in the 1st century. Being on the road between two major cities, Sirmium and Viminacium, Singidunum was developing as their link. Specific strategic location was a prerequisite for the development of urban structure of the city, consisting of the legionary camp (castrum), settlement and necropolis.

The approximately 560m x 330m trapezoid-shaped stone fortress, on the hill above the confluence of Sava into Danube was the headquarters of the Fourth Flavia legion. In front of the legionary camp were built defensive trenches, and outside the military camp was created a civil settlement. In time

the settlement expanded and narrowed, so that in the period of its greatest development it spread from the Patriarchate and Kosančićev venac Street in the west, through Kralja Petra, Uzun-Mirkova Streets, Students' Square and the area around the Faculty of Philosophy, going to the north and northeast.

Outside the settlement, along the main communication to Viminacium were formed two necropolis (north-east and southeast), while the third, the southwest, occurred in the area from today's Pop-Lukina Street to Branko's Bridge.

Many years of protective archaeological research form, for now, the basis for the future image of Singidunum. Therefore, a large zone which extends from the Belgrade Fortress to Mali Mokri Lug was protected as an archaeological site called Ancient Singidunum.

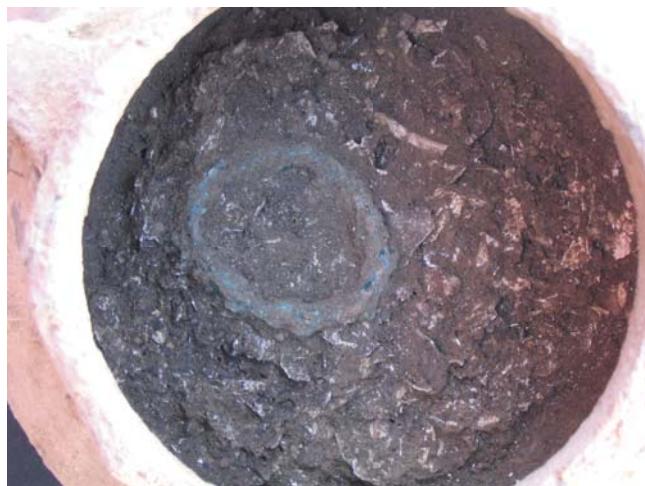
ARCHAEOLOGICAL SITE CIN-CAR JANKOVA STREET

– PART OF THE ANCIENT SINGIDUNUM

Within the protected zone of the Ancient Singidunum there is a large number of micro sites that are partially explored, so that the construction of new facilities represents a new hope for making a more complete picture about the life of the inhab-

Урна 1300-900. пре наше ере / Urn 1300-900. B.C.

Унутрашњост урне / Interior of the urn

itants of Singidunum. One of them is the research at the site of Cincar Jankova Street, or in the area within the block of buildings between Cara Urosa, Uzun-Mirkova, Tadeusa Koščuška and Cincar Jankova streets. This site belongs to the protected area of the civil settlement of the Ancient Singidunum.

Probing archaeological excavations and permanent supervision were performed in the period from 2006 and with fewer interruptions were completed in 2009. Certain parts of some probes could not be fully explored because the cultural layers were destroyed by infrastructural burying in the 19th and the 20th century and remains of buildings from the early 20th century. Based on the results of all research campaigns, we obtained significant information about the civilian area of Singidunum, preservation of cultural layers, their character and content. The cultural layer thickness is 1.5-5m deep and consists of: prehistoric cultural layer, cultural layer with the material of early antiquity, period of construction of the castrum, cultural layer with the material of late antiquity, cultural layer with the material from the period between the 17th and the 19th century.

PREHISTORIC CULTURAL LAYER

The most significant discovery in the investigated area are the remains of the necropolis of the Middle Bronze Age (1300-900. BC). Eight urns were discovered with cremated remains of the deceased and enclosures, which belonged to the bigger necropolis. Most of the urns were decorated with vertical flutings, the interior was filled with burnt bones, and some had a smaller urn as a cover. Out of enclosures were found a bronze ring, a part of bronze bracelet and a bronze object of unknown purpose.

The discovery of this necropolis indicates that the remains of a larger settlement of this period are located in the immediate vicinity. Fragments of the Bronze Age pottery located on the Danube slope, and in the area southwest of the ancient castrum, spoke in favor of the fact that may have existed even two settlements near the necropolis.

EARLY ANTIQUITY

Above the prehistoric layer were discovered the remains of ancient architecture and movable archaeological materials. Ancient layers were largely damaged by burying of pits of Turkish horizons

Ситуација са римским каналом и гробом спаљеног покојника, 1-2. век
Situation with the Roman canal and the grave of the burned deceased, 1-2. C.

from the period between the 17th and the 19th century. On the investigated areas there are preserved layers from the second half of the 1st to the first half of the 4th century. The content of ancient layers, in addition to architecture, in the entire area includes ceramic vessels, coins, lamps, and numerous articles for daily use.

A significant finding represent also five graves of the burned deceased, that on the basis of their grave enclosures have been dated to the late 1st and the first half of the 2nd century. Three graves of

the burned deceased belong to the Mala Kopasnica - Sase I type (a burial pit closed on the lateral sides without the lower storey), have approximately the same orientation NW - SE, but differ in shape and dimensions of the grave. In a grave of this type have been discovered significant findings: silvered mirror, two bowls, pot, pitcher and one hairpin, indicating that there was buried a young woman.

Two graves belong to the story graves Mala Kopasnica Sase II type and these are graves of the burned dead consisting of simple

burial pits of elliptical shape, burned lateral sides and bottom.

In one of them were found two lacrimarium (“tear-container”) and a smaller, partially destroyed balsamarium (“balsam-container”). These two graves belong to the same chronological period as the graves of the cremated deceased discovered in previous research on this site, and both types of grave structures were discovered in the southeast necropolis of Singidunum.

Since in the whole investigated area were not found remnants of the southeastern wall of the Roman fortification, nor even traces of its underlying zone, we assume that they were destroyed by the construction of the objects from the period of Turkish domination.

In one probe was detected the burying for which the research found that represented the defensive trench in front of the rampart of the castrum. In the trench was found a bronze coin from the late 3rd century, which clearly indicates that the rampart and trench were in use until late antiquity.

THE LATE ROMAN LAYER

To this cultural layer belong the remains of one object of square base, whose primary zone was made of crushed stone bonded with lime mortar. The southeast corner of the object was damaged with the burying of the pit from the early 20th century. Northeast corner of the object was partially destroyed with the construction of the chimney of a modern building that was damaged in the bombing in 1941. In the southwestern corner of the interior of the object have been registered remains of semi-circular stove that with rear leant on the south and west wall of the building. In the central part of the base of the stove were found pieces of the side walls of the stove which confirmed that the stove walls were of wattle construction.

Also, to this layer belong even the remains of two built channels, as well as the remains of a craft workshop. It was found that one end of the channel entered the space under the rail of the

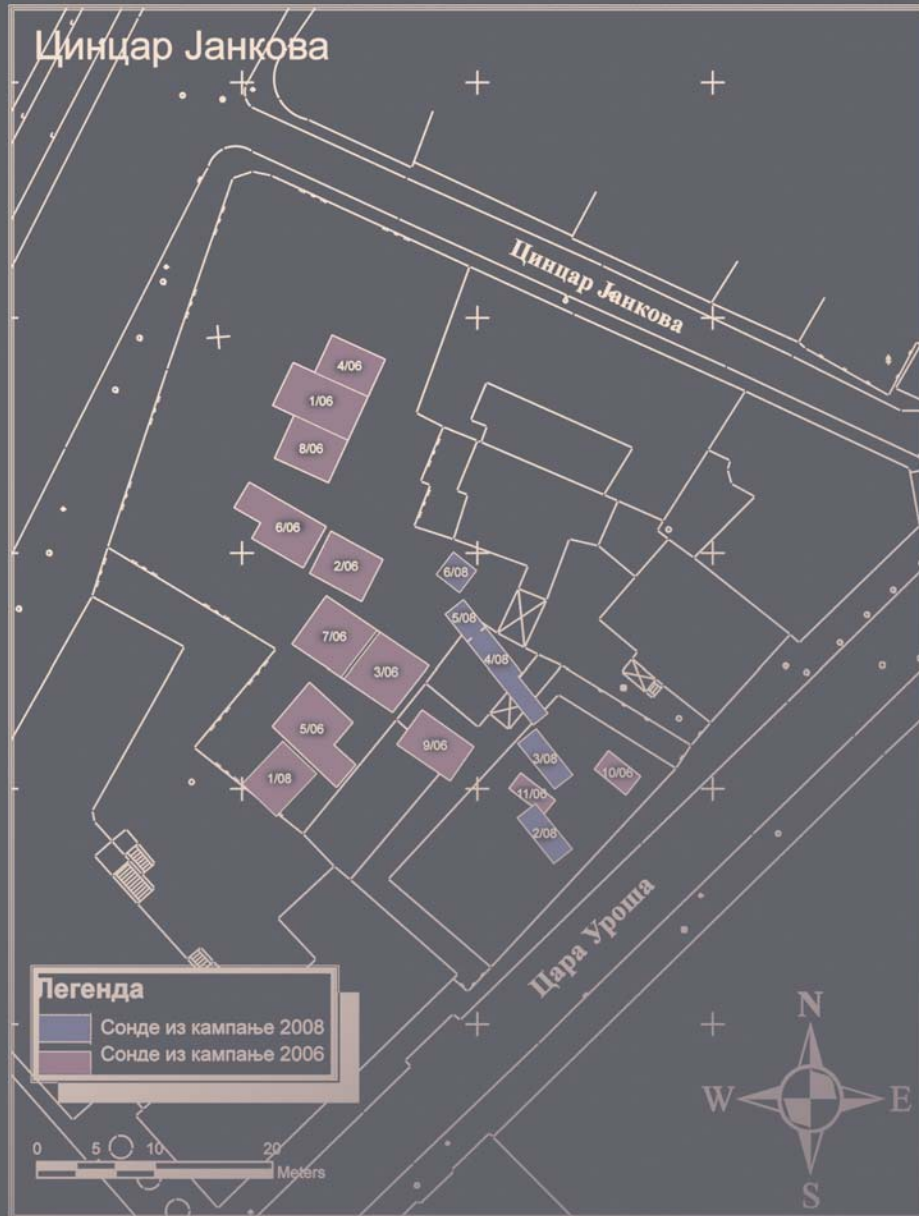
yard of the Pedagogical Museum, making it impossible to continue research in this direction. The remains of this channel have been also registered under modern facilities (outdoor facilities in 2, Cincar Jankova Street).

The remains of three Roman channels were discovered in the area of Cara Urosa Street. It was assumed that these channels were parallel to the rampart, or that were located within the ramparts of the Roman military camp. Unfortunately, this could not have been confirmed because the later objects of the 18th – 20th century destroyed the core zone of the rampart along the route for which it was assumed that passed over there.

CULTURAL LAYER WITH MATERIAL OF THE 17th-19th CENTURY

Archaeological research during the campaign 2008 / 9 confirmed, as well as in the earlier stages, the existence of cultural layers from the era of Turkish domination. At all the investigated areas were found the remains of the cultural layers from the period 17th -19th century. These layers are expressed with more waste pits with different moving material, especially the numerous fragments of pottery vessels for everyday use, ceramic pipes, candlesticks, remnants of metal and glass objects, as well as the remains of animal bones, among which are the most widely represented bones of sheep, goats, pigs, cattle, cats and dogs.

Within this layer certainly the most interesting are remains of a building devastated by fire, within which has been preserved a number of articles for daily use as well as the remains of a well, whose bottom was located at 9m depth.

Ситуација са отвореним археолошким сондама
Situation with open archaeological probes

АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ ЦИНЦАР ЈАНКОВА УЛИЦА

Издавач:	Завод за заштиту споменика културе града Београда
За издавача:	мр Милица Грозданић, директор
Аутор текста:	Нела Мићовић
Лектура:	Татјана Тодоровић
Превод:	Јелена Топаловић-Китановић
Графички дизајн:	Александра Ристановић, Лука Прокић
Фотографија:	Снежана Неговановић Фотодокументација Завода за заштиту споменика културе града Београда
Тираж:	1000 примерака
Штампа:	ЈП "Службени гласник", Београд

Београд 2010.
Завод за заштиту споменика културе града Београда
Издање је омогућио Град Београд,
Градска управа, Секретаријат за културу

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

904.726.821(497.11)(036)

МИЋОВИЋ, Нела, 1969-
Археолошки локалитет Цинцар Јанкова улица
= Archeological Site Cincar Jankova Street /
[аутор текста Нела Мићовић ; превод на
енглески језик Јелена Топаловић-Китановић ;
фотографија Снежана Неговановић]. - Београд :
Завод за заштиту споменика културе града
Београда = Cultural Heritage Preservation
Institute of Belgrade, 2010 (Београд :
Службени гласник). - 10 стр. : илустр. ; 20 x
20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл.
превод. - Податак о аутору преузет из
колофона. - Тираж 1.000.

ISBN 978-86-81157-58-9 (брош.)

а) Археолошки налази - Београд - Водичи б)
Цинцар Јанкова улица - Водичи
COBISS.SR-ID 180486412